

A képernyő urai

Az úgynevezett televíziós személyiségkérdése különös fénytörésben tűnik elénk a mai Magyarországon élve. Magát a tény, mely szerint a képernyő urai az adott nemzet mentalitását befolyásolhatják, illő, hogy annak elvárt vagy elvárható morálját személyesítsék meg – mindenki elismeri. Amint az is tagadhatatlan, hogy eme urak, épp a fentieknek megfelelően a szabad sajtó szimbólumaivá váltak, személyiségük hitele pontosan megfeleltethető az eme hatalmi ágba vetett jogos vagy oktalan bizalomnak.

Nagyobb nemzetek televíziós személyiségei adandó alkalommal hősie teljesítményeket tudhatnak magukénak, joggal övezi őket a megasztároknak kijáró dicsfényen túl a morális elismerés. Midőn például – a magyar közönség számára legfeljebb olvasmányélményekből, illetve egy televíziós sorozatból ismert – Ed Murrow annak idején, 1954-ben legendás műsorában, a See it Now-ban végül nekiment McCarthynak, gyakorlatilag és nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az Egyesült Államok végre megszabaduljon a hidegháború kissé túl jól sikerült szereplőjének rémuralmától. Murrow, akinek morális feddhetetlenségét és személyes bátorságát a II. világháború alatti londoni tudósításai óta senki kétségbe nem vonhatta, sokat kockáztatott, de nem pusztán ennyit tett. Murrow, mint az olvasható, bizony *felkészült* arra, hogy miként is bánjon el a kissé agresszív szenátorral. Megtanulta McCarthyt, kitanulta trükkjeit, egyszóval *készült*. A személyes bátorság és a felkészültség csak együtt ért valamit. Vagy ugyanígy jártak el a CBS urai – Ed Friedly, Ernest Leiter és Walter Cronkite –, midőn úgy döntöttek 1965-ben (!), hogy leadják vietnami riporterük, Morley Safer anyagát. E filmriportban a nézők pontosan *láthatták* végre, hogy mi is folyik a háborúban, miként gyűjtják fel a szabadság katonái Zippo öngyújtóikkal a dél-vietnami parasztcsaládok egyetlen vagyonát, nyomorult házaikat, mondván, partizánokra vadásznak. Ebben az esetben sem volt kevesebbről szó, mint például Cronkite egész pályafutásáról, jövőjéről; a személyes bátorság hitelessége az adatok megbízhatóságán, kikezdetlenségén alapult. Sorolhatnánk további legendás példákat a szabad sajtó amúgy tényleg szórakoztató történetéből, a cenzúra nélküli világ gyönyöreiből.

Igaz, ami igaz, 1991-re az Egyesült Államok is elunta a szórakozást, az Oból-háborúban aztán nem volt szabad sajtó, emitt már a totális – méreteiben csak utólag, lassan nyilvánvalóvá váló – cenzúra tombolt, egybekötve a csodálatos technikai szórakoztatás soha nem látott színvonalával.

Nálunk ma kicsit másképp áll a helyzet. A Kádár-korszak nagy televíziós személyiségei

nagyobbrészt eltűntek. Voltak, akiket feleslegesen megsértettek és félrevonultak – holott nekik lett volna a legkevesebb okuk az eltűnésre. (Így például Baló György, aki még megérhette a taxisblokád szép napjait, ezek alatt a napok alatt nyújtott teljesítményéért ugyanis bekerült volna az internacionális médialegendáriumba – ha nem ilyen lehetetlenül kis országban élnénk.) Voltak, akik joggal tűntek el, s maradtak páran, akiknek ugyan *illett* volna eltűnniük, de inkább maradtak, igaz, hogy nem is sugárzik belőlük a morális példázattá váláshoz szükséges erő. Komikus és zavart arcaik a mai Magyarország árnyoldalai között említhetőek, és szokhatóak meg. De nem róluk van most szó.

Ellenben jó pár, az ancien régime-ben tényleg sajtótörténeti tettet is végrehajtó riporter maradt a felszínen, akik a vákuumban fantasztikus szerephez jutottak, s immár tagadhatatlan, hogy *szerepük szerint* igazi televíziós megasztárok. (Elsősorban a Nap TV urairól, Havas Henrikről, Forró Tamásról, Juszt Lászlóról van ezúttal szó – a félreértések elkerülése végett. Az agresszióknak arról a szintjéről, amelyet például még televízióként Franka Tibor gyakorolt, már szó se essék. Az Esti Hírlapot legfeljebb nem olvassa az ember.)

A probléma *mindössze* az, hogy ezen urak itt-ott még összekeverik az agressziót és a személyes bátorságnak hitt szemtelenséget a felkészültséggel. Képesek arra, hogy valakibe belökössenek, de csak ritkán tesznek erőfeszítést arra, hogy meg is tanulják, kivel ülnek szemben. Egyikük például a minap, **Eörsi István** szép szavával élve „Moldova író” faggatta az Össztűz inkább agresszív, mintsem jó műsorában. S ugyan megkérdezte az „írótl”, vajh igaz-e, hogy egyes műveiben faji előítéletről tett tanúbizonyságot, de mást se tett. Az „író” mondá, ez csacsóság. S ennyiben maradtunk. S ekkor vált nyilvánvalóvá a felkészülés, a tanulás pótolhatatlan hiánya, amit nem lehet elfedni jópofáskodással, vagy épp nyílt agresszióval.

A felelősség hatalmas. A magyar demokráciának valóban szüksége van televíziós személyiségekre, akik tényleg megtestesítik a szabad sajtó kérlelhetetlen szigorát és megvásárolhatatlan becsületességét. Ehhez civil kurázsira és *tudásra* lesz szükség. Több szelídségre és kevesebb rafinériára, nagyobb higgadságra és lefegyverző szakmai tudásra. A keménység nem keménykedés. A durvaság nem riporter érény. A magyar demokrácia szimbolikus őrangyalainak sajátos stílusa kísértetiesen minősíti a közállapotokat. A civilizált viselkedés terapeutikus hatására viszont mindenkinek szüksége lenne – pártállástól függetlenül.

GYÖRGY PÉTER